

Titulació	Tipus	Curs
Sociologia	OP	4

Professor/a de contacte

Nom : Dafne Muntanyola Saura

Correu electrònic : dafne.muntanyola@uab.cat

Prerequisites

A B1 level of English is recommended since the class involves reading, writing and speaking in English.

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Objectius

El curs de Sociologia de la Comunicació combina diversos objectius, dins del genèric de guiar els estudiants per a fer una reflexió crítica i informada de la seva realitat comunicativa quotidiana més enllà del donat per descomptat.

En el pla teòric, un primer objectiu específic és introduir l'estudiant en les principals teories de la comunicació, l'origen de la disciplina i les escoles que s'han desenvolupat des de la sociologia, des dels clàssics a la contemporaneïtat, entenent l'especificitat de la mirada de la nostra disciplina i les aportacions interdisciplinars i globals.

Segon, incorporar l'anàlisi empírica de la realitat comunicativa, tot estudiant el paper i la lògica social dels principals mitjans i de les xarxes socials, entrant en com el procés de digitalització ha transformat la manera com treballem, consumim, aprenem i ens divertim.

Tercer, s'explica la construcció social de les institucions que dibuixen de l'espai català de comunicació en el marc geopolític global.

En definitiva, la introducció a les teories de la comunicació s'orienta a la posterior reflexió empírica sobre la importància social de la comunicació tant cara a cara com mediada, tot posant un èmfasi particular en el paper dels algorismes informatius, els monopolis de les plataformes informatives i culturals, les noves esquerdes de l'atenció i les condicions d'explotació digital i laboral.

Resultats d'aprenentatge

1. Avaluar la qualitat del propi treball.
2. Comunicar de manera efectiva, mitjançant un nivell bàsic de llengua anglesa, les anàlisis bàsiques dels fenòmens socials.
3. Gestionar el propi temps: planificar l'estudi propi, gestionar la relació amb un tutor o tutora o un assessor o assessora, i establir i complir els terminis adequats per a un projecte de treball.
4. Buscar fonts documentals a partir de conceptes.
5. Desenvolupar un pensament i un raonament crítics i saber comunicar-los de manera efectiva, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
6. Desenvolupar estratègies d'aprenentatge autònom.
7. Respectar la diversitat i la pluralitat d'idees, persones i situacions.
8. Definir els conceptes sociològics que interpreten els fenòmens culturals.
9. Comparar els diferents enfocaments teòrics sobre la cultura.
10. Relacionar els enfocaments teòrics amb els debats sobre l'ordre social i l'acció.
11. Explicar les interpretacions socials de la cultura d'acord amb aquests enfocaments.
12. Expressar els debats al voltant d'aquests enfocaments, pel que fa a la cultura.
13. Relacionar els debats entorn d'aquests enfocaments, referits a la cultura, amb el context històric en el qual han sorgit.
14. Definir els fenòmens socials subjacents a les polítiques i els conflictes culturals.
15. Comparar la lectura dels fenòmens culturals des de diferents ideologies presents en la realitat social d'Espanya i de Catalunya.
16. Relacionar els conceptes, els mètodes i les tècniques utilitzats per analitzar la cultura amb els debats teòrics i metodològics generals.
17. Distingir els conceptes sociològics, així com els mètodes i les tècniques de recerca social comunament utilitzats per analitzar la cultura.
18. Distingir els conceptes sociològics sobre la cultura que adopten els actors implicats en aquestes polítiques i conflictes.
19. Discriminar les explicacions de les desigualtats culturals entre classes, entre gèneres i entre grups ètnics que aquests actors donen per descomptades.
20. Relacionar les explicacions de les desigualtats culturals amb els debats teòrics i metodològics generals.

Continguts

L'assignatura segueix tres grans eixos d'anàlisi crítica de les interaccions comunicatives en totes les seves facetes:

- 1) Fonaments i debats clàssics de la comunicació,
- 2) Perspectives històriques sobre la comunicació com a problema sociològic
- 3) Enfocaments contemporanis sobre la digitalització en els diversos camps de producció cultural, artística i acadèmica.

El primer bloc emmarca la importància de comunicar en la quotidianitat. Es planteja un debat fonamental entre McLuhan i Mumford sobre el paper dels mitjans de comunicació, que serveix per introduir la reflexió crítica sobre les tecnologies comunicatives. S'analitzen els antecedents europeus i nordamericans de les teories de

la comunicació, a partir dels conceptes de les multituds, l'opinió pública i la qüestió social. Es revisen escoles clàssiques com l'Escola de Chicago i la Mass Communication Research, i es connecten amb la recerca actual en mitjans digitals, plataformes i xarxes socials.

El segon bloc inclou les aproximacions de la Teoria Crítica i la comunicació com a mercaderia del materialisme cultural, així com la comunicació de l'art. La revisió de l'Estructuralisme i la semiòtica aporten eines per entendre la comunicació de la cultura, l'Escola de Palo Alto i la seva visió de la comunicació com a fenomen total, incloent-hi la multimodalitat comunicativa. Es treballen els Cultural Studies i la fenomenologia social dels esdeveniments comunicatius, i la pràgmàtica comunicativa, amb enfocaments de l'interaccionisme simbòlic, la teoria de l'etiquetatge i la etnometodologia.

El tercer bloc entra en la societat xarxa i la comunitat digital. S'aborden dilemes ètics i epistemològics vinculats a la intel·ligència artificial generativa, obrint la porta a una mirada contemporània i crítica sobre les eines digitals. També es treballa la crítica radical a l'atenció, mentre que es reflexiona sobre la privacitat, els biaixos i el control a les xarxes, amb exemples com la manipulació mediàtica i les narratives sobre el canvi climàtic. També s'inclouen exemples com la construcció social de Sant Jordi i l'observació crítica dels mitjans a Catalunya. Es reflexiona sobre la fabricació de l'opinió pública i es fa una introducció a la sociologia visual.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Treball de grup derivats dels seminaris	13	0,52	14, 15, 16, 18, 19, 20
Revisió individualitzada del portafoli de treballs realitzats	8	0,32	10, 11, 12, 13, 14, 15, 16
Realització de preguntes crítiques	12	0,48	7, 8, 9, 10
Sessions de presentació dels temes del curs	19	0,76	1, 2, 3, 4, 5, 6
Sessions de seminari	13	0,52	3, 4, 5, 6, 13, 14
Estudi i lectura dels textos dels temes del curs	38	1,52	1, 2, 3, 4, 16, 17, 18, 19, 20

El contingut del curs es posa al servei de tasques i activitats pràctiques de gestió comunicativa dins i fora de l'aula.

El curs es desenvolupa a través d'unes classes teòriques, amb el suport d'uns textos de referència que estan a la bibliografia obligatòria de la guia docent. Les classes teòriques inclouran discussions a l'aula, afavorint des del primer moment una dinàmica participativa, però també amb l'objectiu d'aprendre a utilitzar el sistema conceptual que se'n derivarà. Aquestes classes estaran complementades amb un seminari setmanal en el qual es faran classes pràctiques amb metodologies molt diverses: joc de rol, derives urbanes pel campus, diaris autoetnogràfics, observacions i fotografia participativa, debats, etc.

Hi haurà exercicis escrits breus i exposicions orals. Es valorarà molt especialment la correcció comunicativa, l'atenció presencial a l'aula i la participació.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè l'alumnat completi les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
4. Producció d'un podcast/video	20	15	0,6	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 19, 20
1. Realització d'un Pla de Comunicació d'una organització	20	20	0,8	2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 16, 17, 20
3. Examen escrit sobre les teories de la comunicació	40	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20
2. Preguntes crítiques & discussió sobre les lectures i material audiovisual	20	10	0,4	4, 6, 7, 9, 10, 16, 18

L'avaluació continuada de l'assignatura es fonamenta en la participació activa a totes les classes, incloses les de discussió de les preguntes individuals sobre les lectures (preguntes crítiques 20% de la nota final), que permeten un seguiment constant del procés d'aprenentatge. Aquesta avaluació inclou tres components més, com assignatura amb una part important aplicada: l'elaboració grupal d'un Pla de Comunicació d'una institució real, que és un projecte d'intervenció vinculat amb el territori (20%), i la realització d'un capítol del podcast Buscaraons o d'un video per les xarxes de la facultat sobre divulgació científica en ciències socials (20%). També inclou un examen final sobre les lectures i els continguts de les classes (40%). Per garantir la realització del Pla de Comunicació i del podcast/video es faran sessions de seguiment a classe.

Finalment, no està permès l'ús de mòbils, portàtils amb wifi, tauletes ni altres dispositius electrònics a l'aula si no és per una tasca del curs. Els apunts a mà són cognitivament més eficaços i vàlids per l'aprenentatge a l'aula i milloren l'atenció activa, un dels temes centrals del curs.

És imprescindible presentar totes les evidències per poder optar a l'avaluació continuada. Per fer l'examen cal tenir un mínim de 4 dels altres lliuraments. Per accedir a la recuperació, cap haver suspès el curs a la nota final.

La realització de qualsevol irregularitat en un acte d'avaluació (fraud acadèmic, plagis o ús indegut de la IA, tret que aquest ús estigui autoritzat expressament a la guia docent), que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació, suposa que aquest acte es qualificarà amb un 0. En cas que la guia docent prevegi que per superar l'assignatura sigui requisit imprescindible haver obtingut una nota mínima en aquest acte d'avaluació o que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura és 0. Al marge d'això, es podrà instruir un procés disciplinari a l'estudiant que incorri en alguna d'aquestes irregularitats. El professorat es reserva el dret de realitzar entrevistes orals o una prova alternativa, per tal de comprovar l'efectiva adquisició de coneixements i competències i per tant la validesa de les proves d'avaluació realitzades per l'estudiantat.

En qualsevol cas, l'estudiant haurà d'indicar clarament quines parts del treball han estat generades amb IA, especificar les eines utilitzades i incloure una reflexió crítica sobre com aquestes han influït en el procés i el resultat final. La manca de transparència en aquest aspecte es considerarà una falta d'honestat acadèmica.

Els estudiants que optin per l'avaluació única hauran de comunicar-ho a la professora en el moment indicat i lliurar les preguntes crítiques (20%) i el pla de comunicació (20%) el mateix dia de l'examen, que serà més llarg per suplir el lliurament del podcast/video, i que comptarà un 60% de la nota final.

- Estudiants no avaluables. Quan es consideri que l'estudiant no ha pogut aportar prou evidències d'avaluació en l'acta es consignarà aquesta assignatura com a no avaluable. Son no avaluables els estudiants que no han presentat els lliuraments del curs el dia que tocava.

Bibliografia

BIBLIOGRAFIA BÀSICA I OBLIGATÒRIA

Adorno, Theodor. (1951). *Freudian Theory and the Pattern of Fascist Propaganda. The Culture Industry*. Abingdon: Routledge.

Airoidi, Massimo. (2022). *The Machine Habitus. Towards a Sociology of Algorithms*. Polity Press.

Barthes, Roland. (1980). *La chambre claire*. Paris: Gallimard.

Bauer, M.W., & Schiele, B. (Eds.). (2024). *AI and Common Sense: Ambitions and Frictions*. London: Routledge.

Bavelas, Janette. B. (2021). Pragmatics of Human Communication 50 Years Later. *Journal of Systemic Therapies*, 40(2), 3-25.

Bell, Julia. (2021). *Atención radical*. Barcelona: Alpha Decay.

Benjamin, Walter. (1936/2021). *L'obra d'art en l'època de la reproductibilitat tècnica*. Barcelona: Edicions de la L Geminada.

Bourdieu, Pierre (1973), L'opinion publique n'existe pas. *Les temps modernes*, 318: 1292-1309.

Bruns, Axel. (2019). *Are Filter Bubbles Real?* Polity Press.

Castells, Manuel. (2002). *La galàxia internet*. Barcelona: La Rosa dels Vents.

Cheney-Lippold, John. (2017). *We Are Data : Algorithms and the Making of Our Digital Selves*. New York: University Press.

Couldry, Nick, & Hepp, Andreas. (2018). *The mediated construction of reality*. Cambridge, UK: Polity Press.

Crawford, Kate. (2023) *Atlas of AI*. Yale University Press.

De Feo, Antonietta. (2025). Interferenze attiviste nel capitalismo della sorveglianza. Il caso di Mycelium *Connessioremote.Artivismo_Teatro_Tecnologia*, 10, 1-24.

<https://riviste.unimi.it/index.php/connessioremote/issue/view/2750/876>

Eco, Umberto. (1968/2006). *Apocalípticos e integrados*. Barcelona: Tusquets.

Emerson, Joan P. (1970) *Behavior in Private Places*. O'Brien, J. *The Production of Reality*. London: SAGE.

Farkas, Johan, & Maloney, Marcus (Eds.). (2024). *Digital media metaphors: A critical introduction*. London: Routledge.

Floridi, Luciano. (2023). *The ethics of artificial intelligence: Principles, challenges, and opportunities*. Oxford: Oxford University Press.

- Freud, Sigmund. (1921). *Group psychology and the analysis of the ego*. London: Penguin.
- Fuchs, Christian. (2024). *Social media: A critical introduction* (4th ed.). London: SAGE Publications Ltd.
- Gillespie, Tarleton. (2018). *Custodians of the internet: Platforms, content moderation, and the hidden decisions that shape social media*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Han, Byung-Chul. (2023). *La crisi de la narració*. Barcelona: Herder.
- Hao, K. (2025). *Empire of AI : dreams and nightmares in Sam Altman's OpenAI*. Penguin Press.
- Hofstadter, Douglas. 82007). *I am a Strange Loop*. New York: Basic Books.
- Lakoff, George & Narayanan, Siri (2025). *The Neural Mind*. Chicago University Press.
- Levi, Simona. (Ed.). (2019). *#fakeyou*. Barcelona: Raig Verd.
- Levi, Simona. (2024). *Digitalización democrática: Soberanía digital para las personas*. Barcelona: Rayo Verde Editorial.
- López Borrull, Alexandre. (2020). *Bulos científicos*. Madrid: Anaya.
- Mattelart, Armand & Mattelart, Michèle (1997). Los Empirismos del Nuevo Mundo en Historia de las teorías de la comunicación. Barcelona: Paidós.
- MacLuhan, Marshal & Fiore, Quentin. (1967). *The Medium is the Massage. An Inventory of Effects*. New York: Bantam Books.
- Morris,. William (1993). *News from Nowhere and Other Writings*. London: Penguin Books.
- Mozorov, Eugene. (2019). Capitalism's New Clothes, *The Baffler*, February 2019.
<https://thebaffler.com/latest/capitalisms-new-clothes-morozov>
- Mumford, Lewis (2003). *Philosophy of technology : the technological condition : an anthology*. West Sussex, UK: John Wiley & Sons.
- Muntanyola Saura, Dafne. (2014). Metodología(s): Perspectivas, prácticas y desafíos. *Encrucijadas: Revista de Ciencias Sociales*, 8, 18-56.
- Narayanan, Arvind & Sayash Kapoor (2024). *AI Snake Oil: What Artificial Intelligence Can Do, What It Can't, and How to Tell the Difference*. Princeton University Press.
- O'Brien, Jodi. (2017). *The production of reality: Essays and readings on social interaction* (6th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE,
- Park, Robert. (1938). "Reflections on Communications and culture". *American Journal of Sociology*, XLIV, The University of Chicago Press, 187-205.
- Postman, Neil. (1990). *Divertim nos fins a morir*. Barcelona: La Campana. (*Amusing Ourselves to Death*. Nova York, Viking Penguin, 1985)
- Ramonet, Ignacio (1999). *Geopolítica i comunicació del final del mil·leni*. Fundació Caixa Sabadell.
- Rius Ulldemolins, Quim, & Pecourt, Juan. (2021). *Digitalización de la sociedad, creatividad y nuevas prácticas culturales. La sociología de la cultura en la era digital*. Valencia: Universitat de València (PUV).
- Sawyer, R. Keith, and Danah Henriksen (2023), *Explaining Creativity: The Science of Human Innovation*, 3rd edn New York, Oxford Academic, <https://doi.org/10.1093/oso/9780197747537.001.0001>,
- Wajcman, Judy. (2016). *Time in the digital age*. Barcelona: CCCB.

Werner, Ann. (2020) Organizing music, organizing gender: algorithmic culture and Spotify recommendations, *Popular Communication*, 18:1, 78-90.

Wiener, Anna.(2020). *Uncanny Valley*. London: 4th State.

Zuboff, Shoshana. (2019). *The Age of Surveillance Capitalism*. London, England: Profile Books.

Lectura recomanada per una visió sociològica de de la comunicació

Fuchs, Christian. (2024). *Social media: A critical introduction* (4th ed.). London: SAGE Publications Ltd.

I per un repàs històric de la teoria de la comunicació:

Mattelart, Armand i Mattelart, Michèle. (1997) *Historia de las teorías de la comunicación*. Barcelona: Paidós.

Lectures recomanades

Sobre comunicació:

Berrio, Jordi. (1990). *L'opinió pública i la democràcia*. Barcelona: Pòrtic.

Bourdieu, Pierre. (1997). *Sobre la televisió*. Barcelona: Edicions 62.

Boyd, Danah. (2015). *It's complicated. The social lives of networked teens*. Yale University Press.

Cardús i Ros, Salvador. (1995). *Política de paper. Premsa i poder, 1981-1992*. Barcelona: La Campana.

Castells, Manuel. (2003). *L'era de la informació: Economia, societat i cultura* (3 volums). Barcelona: Generalitat de Catalunya. (Ed. original: *The Information Age: Economy, Society and Culture*. New Jersey: Blackwell).

Champagne, Patrick. (s.d.). *Faire l'opinion*. París: Seuil.

Chomsky, Noam. (1992). *Las ilusiones necesarias*. Madrid: Libertarias/Prodhufl.

Katz, Jon. (1997). *Virtuous reality*. Nova York: Random House.

Lacroix, Michel. (2005). *El culte a l'emoció. Atrapats en un món d'emocions sense sentiments*. Barcelona: Edicions La Campana.

Lippmann, Walter. (1932). *Public opinion*. Londres: Allen & Unwin.

Saperas, Enric. (1992). *Introducció a les teories de la comunicació*. Barcelona: Pòrtic.

Weber, Max. (1992). Para una sociología de la prensa. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas (REIS)*, (57), 251-259.

Wihbey, John P. (2019). *The social fact: News & knowledge in a networked world*. Cambridge, MA: MIT Press.

Journals:

Visual Studies

Yearbook of Moving Images Studies

Journal of Visual Culture

Visual Methodologies

Revistes

Trípodos

Anàlisi

Capçalera

Comunicació21.

TreballsdeComunicació. Societat Catalana de Comunicació (IEC)

Webs

Informació i regulació als Països Catalans:

CAC (Consell de l'Audiovisual de Catalunya)

Crítica informativa:

www.fair.org

www.medialens.org

Informació crítica:

Media.cat ObservatoriCrític dels Mitjans

Reuters Institute

Estudi i educació en mitjans:

<http://incom.uab.cat>

www.portalcomunicacio.com

www.aulamedia.org

Organismes control:

<https://fcic.periodistes.cat>

Programari

Qualsevol processador de textos

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre.
A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través d'aquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

Tipus de docència	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(TE) Teoria	51	Anglès	segon quadrimestre	tarda
(PAUL) Pràctiques d'aula	51	Anglès	segon quadrimestre	tarda